

BAKALYAN DAVASININ TEMYİZ DURUŞMASI YAPILDI

Aslan Yavuz ŞİR

Analist

Alex Bakalyan v. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası davası, Kaliforniyada Ermeniler tarafından Türkiyede bulunan ve günümüzde İncirlik askeri üssünün de bir kısmını kapsayan arazinin mirasçısı oldukları atalarından soykırım sonucunda zorla alındığı iddiasına dayanarak açılmış bir tazminat davasıdır. Ermenilerin iddiasına göre arazi üzerinde elde edilen gelire ABDnde Türkiyenin ve bazı kurumlarının ticari faaliyetleri bulunmaktadır ve bunlar Amerikan hukukuna aykırıdır. Ayrıca Ermenilere göre haksız el koyma suçu, soykırım ile yürütüldüğünden, Türkiyenin ve kuruluşlarının Amerikan mahkemeleri önünde yargı bağışıklığı da ortadan kalkmaktadır. Siyasi bir hedefi bulunan bu dava Ermenilerin soykırım iddialarının Amerikan mahkemeleri önünde tartışmaya açılması ve Türkiyenin bu davalar yoluyla ABD mahkemeleri önünde söz konusu iddialara muhatap bırakılması amacı taşımaktadır. Ancak davanın seyri Ermenilerin istediği gibi olmamıştır.

Ermeniler tarafından Osmanlı döneminden kalma hayat sigortası poliçelerinden doğduğu iddia edilen haklar ile ilgili ABD ve Alman şirketleri aleyhine Kaliforniya mahkemelerinde açılan dava Ermenilerin aleyhinde sonuçlanmıştır.[1] Movsesyan davası olarak bilinen (Movsesian v. Victoria Versicherung Ag (Munich Re)) bu dava sonucunda, Amerikan Anayasa Mahkemesi (Supreme Court) Ermenilerin tazminat iddialarına temel oluşturan ve Ermeni soykırımı ifadesinin Kaliforniya kanunlarına dolaylı bir şekilde eklenmesini sağlayan Kaliforniya Sulh Hukuk Usulü Yasasının Ermeni Soykırımı ve Ermeni Soykırımı Kurbanı tanımlarını içeren 354.4 ve 354.45 sayılı kanun maddelerini iptal etmiştir.[2] İptal gerekçesi, söz konusu kanun maddelerinin ve dolayısıyla Kaliforniya eyaleti yasama organının, federal hükümetin ve Başkanın politika yürütme yetkisini gasp etmesidir. Anayasa Mahkemesine göre soykırım konusu bir dış politika konusudur ve soykırım ifadesinin kullanılması Kaliforniya yasama organının yetkisi dışındadır.[3] Bu suretle Ermeni söylemi hukuki bir yenilgiye uğramıştır.

Bu iptal kararı sonrasında, aynı maddelere dayanarak açılmış olan Bakalyan[4] (ve Davoyan) davasının iptaline yönelik ilk temyiz duruşması 17 Aralık 2018de 9. Bölge Temyiz Mahkemesinde gerçekleştirilmiştir.[5] 9. Bölge Temyiz Mahkemesinin daha önce Bakalian davasını ele almış üç kişilik jüri heyetinden bir üye cinsel taciz suçlaması ile görevinden alınmış, diğeri vefat etmiş ve geriye Wardlaw adındaki hakim kalmıştı. Wardlaw'a iki yeni hâkimin eklenmesi ile yeni bir heyetin yaptığı bu duruşma ile ilgili bazı

tespitler yapmak gerekmektedir.

Bunlardan belki de en önemlisi Ermenilerin avukatlarının, Movsesyan davasındaki *political doctrine* içtihadına rağmen hala soykırım iddialarına dair pozisyonlarını korumaya çalışmalarıdır. Ermenilerin avukatları, sözde 1915-1923 arasındaki olayların o dönemdeki uluslararası hukuku ihlal ettiğini öne sürmüşlerdir. Bu iddialarını, Paris Barış Antlaşması, Sevr Antlaşması, 1919da Türkiyede yapılan askeri yargılamalar ve Lozan Antlaşması hükümlerine dayandırmışlardır. Ermenilerin avukatlarına göre bu dört unsur, o dönemde Osmanlının Ermenilere yönelik bir insan hakları ihlalden sorumlu olduğunu göstermektedir. Ermeni tarafının iddia ettiğinin aksine bunların hiçbirinde insanlığa karşı suç işlendiğine dair Osmanlı devleti ya da Türkiye Cumhuriyetine yönelik bir tespit ya da suçlama bulunmamaktadır.

İkinci önemli iddia, Ermeni avukatlara göre insanlığa karşı suçun evrensel olmasından hareketle, o dönemde Osmanlı devletinin ve Türkiye Cumhuriyetinin işlediği iddia edilen suçların, dolayısıyla bu suçlar neticesinde yapılan haksız el koyma işleminin de zamanaşımına tabi olmadığıdır. Ancak mahkeme heyeti bu önermeyi sorunlu bulmakta, örneğin buna göre Amerikan yerlilerinin bir Rus mahkemesinde ABD aleyhine benzer bir dava açabileceklerini değerlendirmektedir. Bu tür bir karşılaştırmanın davanın seyri açısından büyük önem taşıyacağı söylenebilir.

Üçüncü dikkat çekici nokta, duruşma boyunca Ermeni tarafının avukatlarının, daha önce de radikal Ermeni yazar Sasunyan tarafından öne sürülen, Türkiyenin ve ABDnin halihazırda Ermeni iddialarını birden fazla defa kabul etmiş olduklarına dair iddiadır. Ermeni tarafının bu iddiasının mahkeme heyeti tarafından dikkate alınmadığını söylemek yanlış olmaz. Böyle bir tanımanın yapıp yapılmayacağına dair tespit in Amerikan Anayasa Mahkemesi tarafından yapılmış olduğu mahkeme heyeti açısından değerlendirilmiş olabilir. Ayrıca Amerikan Anayasa Mahkemesine göre önceki Amerikan başkanları soykırım ifadesini kullanmış olsa dahi, bu bir sonraki Başkanın bu ifadeyi kullanmama olasılığını ortadan kaldırmaz, kaldırmamalıdır. Kaliforniyadaki kanunun sorunlu olan tarafı, Amerikan Başkanına verilmiş olan, soykırımı tanıma veya tanımama yetkisini gasp ediyor olmasıdır.

Bu durum her ne kadar Bakalian, Davoyan ve benzeri davalar açısından Amerikan mahkemelerinde Ermeniler aleyhine karar çıkmasını sağlıyor olsa da, uluslararası hukukta çok katı bir şekilde, hem Birleşmiş Milletler Soykırım Sözleşmesi, hem de uluslararası hukuk içtihatları ile tanımlanmış olan bir suçun, Amerikan iktidarları için siyasi bir tercih olabileceğinin tespit edildiğini göstermektedir. Bu suçun siyasi bir karara indirgenmesi, ABDnin uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerinin ve taraf olduğu anlaşmaların ihlal edilmesi anlamına gelmektedir. Soykırım suçunun tespiti, Amerikan başkanlarının yetkisinde olmamalıdır. Nitekim BM Soykırım Sözleşmesi, ülkeleri bu sözleşmeyi onaylamış olsun veya olmasın, uluslararası hukuk açısından bağlayıcı hukuki bir düzenlemedir. Bu haliyle aslında Amerikan mahkemelerinin, Başkanların böyle bir yetkisi olup olmadığı tartışmasından öteye geçmesi ve uluslararası hukuktan doğan yükümlülükleri hatırlatmaları beklenirdi. Bu halen yapılmış değildir.

Mahkeme heyeti ve Ermenilerin avukatları, bu eylemlerin insanlığa karşı suç olmasından hareketle zamanaşımı ilkesinin uygulanıp uygulanamayacağını tartışmışlardır. Hakimler

Nürnberg yargılamalarının da geriye dönük yargılamalar olduğunu ve Holokost yargılaması döneminde soykırım suçunun henüz tanımlanmamış olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bu yorum, kritik bir şekilde, 1915 olaylarının soykırımdan ziyade insanlığa karşı suç olarak değerlendirilmesi yönünde mahkeme heyetinden Ermeni avukatlara yönelik, kendi deyimleri ile destekleyici bir yorum olarak yapılmıştır. Örneğin birçok yorumda mahkeme heyeti, söz konusu olayların bugün olsa veya bugünün hukuku açısından şüpheye yer bırakmayacak şekilde insanlığa karşı suç olduğunu söylemiş, hatta söz konusu soykırımın o dönemde gerçekleşen savaş koşulları ile ilgisi olup olmadığının ortaya çıkarılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu ifadeler şüphesiz yukarıda ifade edilen ve Amerikan mahkemelerinin ABD'nin uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerini göz ardı eden bir yaklaşımdır. Bu tartışmada, soykırım suçunun tespiti, Amerikan mahkemelerindeki hakimlerin, Amerikan başkanının veya diğer bir otoritenin yetkisinde değildir.

Yine dikkat çekici bir tartışma ve Ermeni tarafının da iddialarının temelsiz olduğunu gösteren önemli bir nokta, üzerinde hak iddia edilen söz konusu arazilerin mülkiyetinin Ermeni davacıların varislerine ait özel mülkiyetler olduğu iddiasıdır. O dönemin hukukunun basit bir incelemesi, söz konusu arazilerin Osmanlı hukuku açısından çok daha farklı bir statüde olduğunu gösterebilecektir. Bu durum Türk tarafının avukatlarınca açık bir şekilde vurgulanmıştır.

Bu tartışmalar bir yana, 9ncu Temyiz Mahkemesi heyetinin, Ermeni avukatların iddiaları karşısında sorgulayıcı bir tavır takındıkları ve tarihsel açıdan tartışmalı olan 1915 olayları ile ilgili bilgi sahibi oldukları, davanın esası olan dış politika doktrini, zamanaşımı hukuku ve benzeri kritik konularla ilgili sorularından anlaşılmaktadır. Davanın ne zaman karara bağlanacağı belli değildir. Sonuç her ne olursa olsun, Türkiyeyi bağlayan bir karar olmayacaktır. Mahkemenin Ermeniler aleyhine karar vermesi beklenir.

17 Aralık 2018 tarihli duruşmanın [video kaydına şu adresten](#) erişilebilir.

[1] Daha ayrıntılı bilgi için bakınız Aslan Yavuz Şir, Diaspora Ermenileri ve ABD Mahkemelerindeki Tazminat Girişimleri, *Ermeni Araştırmaları*, Sayı 41, 2012.

[2] Aslan Yavuz Şir, Diaspora Ermenileri ve Tazminat Girişimleri: Movsessian Davasının Yansımaları I, *AVİM*, 26 Şubat 2012, <https://avim.org.tr/tr/Yorum/DIASPORA-ERMENILERI-VE-TAZMINAT-GIRISIMLERI-MOVSESIAN-DAVASI-NIN-YANSIMALARI-I>.

[3] Aslan Yavuz Şir, Diaspora Ermenileri ve Tazminat Girişimleri: Movsessian Davasının Yansımaları II, *AVİM*, 27 Şubat 2012, <https://avim.org.tr/tr/Yorum/DIASPORA-ERMENILERI-VE-TAZMINAT-GIRISIMLERI-MOVSESIAN-DAVASI-NIN-YANSIMALARI-II>.

[4] Bakalyan davasından önce açılmış ve aynı iddialar üzerinde temellenen Davoyan davası diye bir başka dava daha bulunmaktadır.

[5] 13-55664 Alex Bakalian v. Central Bank Rep. of Turkey, United States Court of Appeals for the Ninth Circuit, yayınlanma: 17 Aralık 2018, erişim: 23 Ocak 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=0s-75XaGL-8>.

Yazar Hakkında :

Aslan Yavuz Şir AVİM'de Kıdemli Analist olarak çalışmaktadır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler alanında doktora adaydır. Türk-Ermeni ilişkileri, Ermenistan siyaseti, Orta Asya ve Kafkasya alanlarında çalışmalar yapmaktadır.

Atıfta bulunmak için: ŞİR, Aslan Yavuz. 2024. "BAKALYAN DAVASININ TEMYİZ DURUŞMASI YAPILDI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2019 / 12. Ocak 31. Erişim Temmuz 17, 2024. <https://avim.org.tr/public/tr/Yorum/BAKALYAN-DAVASININ-TEMYIZ-DURUSMASI-YAPILDI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2024 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır